

הראייה המעמיקה כהקדמה למתן תורה

אַתֶּם רְאִיתֶם... אַתֶּם רְאִיתֶם... [יש ד, כ יח]

"אתם ראיתם..." דברי ההקדמה של הקב"ה למתן תורה מתחילים בשתי המילים "אתם ראיתם"²⁴ וכך גם דברי הסיכום²⁵.

יסוד לתפיסתו של כל דבר היא ההסתכלות, או הבחינה, בשפתו של בעל חובת הלבבות²⁶. אילו ראה האדם בעצמו, לא היה צורך להורות לו ולהראות לו באצבע "אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו"²⁷.

♦ ♦ ♦

ראיית דבר או מצב אין פירושו ראיית הדבר כמו שהוא. כל ראייה צריכה להיות משולשת, ראיית גורם, ראיית מצב, וראיית תוצאה [ראיית הנולד].

"כי לנביא היום יקרא לפנים הרואה"²⁸. הנביא - זאת אומרת אדם נורמלי, בעל עינים בריאות, רואה.

משירד העולם נעשו בני אדם רואים ואינם יודעים מה רואים, ואינם יודעים שאינם רואים, והנביא עומד וקורא: "והעיוורים הביטו לראות"²⁹, הביטו וראו כי עיוורים אתם.

סיני ושנאה

אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׂרִים וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי... וְהֵייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים... וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכַת כְּהֻנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ

[יש ד-י]

מאי הר סיני? שמשם ירדה שנאה לאומות העולם.

[שבת פט א]

הגמרא במסכת שבת אומרת שאת אותם פסוקים מועטים של "אתם ראיתם אשר עשית למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" לא אמר משה רבינו

²⁴ יש ד. ²⁵ כ יח. ²⁶ עין בהקדמתו ובשער השני. ²⁷ חגיגה יב א. ²⁸ שמואל א' ט ט. ²⁹ ישעיהו מב יח.

לישראל מיד עם חנייתם במדבר סיני, משום חולשא דאורתא³⁰. הדברים מפליאים: האם כה רבה היתה החולשה של העם עד לאי יכולת האזנה למספר משפטים-פסוקים מפי רבן של נביאים? ועוד: עיקרם של דברים הרי אלו דברי עידוד ורוממות לנשמות ישראל, הם מגלים את המהות הישראלית הפנימית. "והייתם לי סגולה מכל העמים... ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים וגוי קדוש". האם דברים מרוממים אלו לא ניתנים להשמעה וקליטה מיידית?

נראה, שכאשר שמע משה את דברי ה' "והייתם לי סגולה מכל העמים, ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים וגוי קדוש" שאל משה רבינו את הקב"ה: רבוננו של עולם, אתה הבחור בישראל באהבה, אמור נא, מה יאמרו הגויים על העובדה שאתה בחרתנו מכל העמים? מה תהיה תגובת אומות העולם על אמירתך "והייתם לי סגולה". האם יקבלו זאת בהבנה, בהשלמה?

נענה הקב"ה ואמר למשה: דור דור וצרותיו, דור דור ושונאי ישראל שלו. "אהיה אשר אהיה - אהיה עמם בצרה זו, ואהיה עמם בצרה אחרת"³¹. משה קבל את התשובה מסיני, ומסרה לישראל. נתברר לכלל ישראל שבכל דור ודור עומדים ויעמדו עלינו לכלותנו. לא רק בדור האבות שקדמו למתן תורה, לא רק פרעה ועמלק, שהיו בדורו של משה, אלא גם בדורות שלאחריהם, נבוכדנצר וטיטוס, שמד ואינקוויזיציה, הגבלות וגירושים, עד כבשני אושניץ.

משה רבינו נשלח לומר לישראל את דבר ה', את יעודם להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש, סגולת העמים, והיה צריך להוסיף את התשובה שקיבל, הסבר הדברים, כתורה שבעל פה. להבהיר לדור מקבלי התורה את שנאת עולם לעם עולם, מסיני עד היום הזה. רובה של שנאה זו בנסתר היא, ומיעוטה בנגלה. [בודדים משונאי ישראל נהגו כהמן וכצורך היהודים בדורותינו, שהצהירו גלויות שכוונתם להשמיד להרוג לאבד. רובם הסוו את מגמות ההשמדה ועטפו את כוונותיהם בעטיפות שונות].

אין כל ספק שכאשר ישראל היו במצב של חולשה אי אפשר היה להביא את דברי ה' אלו לפנייהם. המתין משה רבינו עוד יום אחד והסביר את הדברים בשקט ובשלוה לישראל. בשעה שאמר משה בשליחות הקב"ה לישראל: "והייתם לי סגולה מכל העמים", ראו ישראל את תהום הצרות פעורה לרגליהם. היה ברור לכולם, מה יאמרו וכיצד יגיבו, העמים לסגולה זו... אז נראו באופק טרבליניקה ואושבינצ'ים...

³⁰ פ' ב. ³¹ ג יד ורש"י (בשינוי לשון), עפ"י ברכות ט ב.

ואף על פי כן: "ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה"³². הננו מוכנים ומזומנים לכל. כי קבלת התורה איננה רק קבלת קיום המצוות בתנאים רגילים, אלא מסירות נפש, קבלה ללא תנאי. הם קיבלו עליהם מתוך הכרה ברורה ביחודם וביעודם, מתוך ידיעה ברורה שהם הולכים בנתיב יסורים, ובכל זאת קיימו וקבלו עליהם "ובאו כולם בברית יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד"³³. כי למרות נתיבי היסורים, האירו ומאירים ישראל באור הפלא העליון. "והם תוכו לרגליך ישא מדברותיך"³⁴.

כשאנו מחדשים שנה שנה את זכרון מתן תורה, עלינו לחדש עימו, את מחשבת מסירות הנפש על תורה, תלמודה וקיומה.